

KORUPCIJA SE (IPAK) NE ISPLATI

Piše: mr Jovan Stojković, član RG za borbu
protiv korupcije G.D. Ujedinjenih Nacija
ispred Industrijskog sindikata Srbije (ISS)

U Srbiji u kojoj nažalost cveta organizovani kriminal i korupcija na najvišem nivou, niko ne treba da očekuje da neko svedoči protiv političkih gazda i vodja svih mafija u zemlji ! Ako se takav neko i pojavi, a ima ih (vrlo malo), to definitivno nisu "normalni ljudi" u odnosu na "rizik" kome izlažu sebe i svoje porodice. Koliko nenormalno hrabrih, pametnih i požrtvovanih ljudi treba u Srbiji da nastrada, da bi se ovo korupcijsko ludilo u srpskoj državi očistilo?

Sistemska zaštita "uzbunjivača" na mito i korupciju u Srbiji ne postoji !

Postoje samo određene zakonske odredbe koje su razbacane u različitim tekstovima zakona, ali ne postoji odgovarajuća zaštita onih koji prijavljuju korupciju. Srbiji je potreban konkretan i sveobuhvatan zakon, kao i jasni standardi koji se ne mogu zloupotrebljavati. Za sada imamo samo jedan podzakonski akt, odnosno "Pravilnik o zaštiti lica koje prijavi sumnju na korupciju", iza kojeg stoji Agencija za borbu protiv korupcije i koji recimo uopšte ne štiti uzbunjivače u privatnom sektoru. Jasno je da ovaj Pravilnik ne može zameniti zakon, da je vrlo skromnog, odnosno nikakvog dometa i sa tom činjenicom se javnost slaže.

Zanimljivo je bilo insistiranje na terminu koji je u nacrtu pomenutog Pravilnika preciziran kao "dobra namera" onog ko prijavljuje korupciju, preimenovan u termin "dobra vera" koji se koristi u britanskom Zakonu o zaštiti "uzbunjivača", a koji je opet izveden od latinskog "bona fide". Slična odrednica inače, ne postoji u zakonodavstvu SAD, države koja se može pohvaliti da je najbolje na svetu zaštitila "uzbunjivače" odnosno "zviždače u pištaljku", kako ih tamo zovu.

Postoje pojedinačni primeri pozitivne prakse, ali su one odnose pre svega na multinacionalne kompanije u Srbiji, kojima je to sastavni deo ukupnog poslovanja, tradicionalnih i temeljnih vrednosti. To su kompanije koje su u Srbiji došle iz zemalja sa mnogo većim stepenom industrijske kulture, pravosudnog sistema, zakonodavne i izvršne vlasti... Ove "svetle tačke" koliko, toliko ulivaju nadu stanovnicima Srbije da je ipak moguće izboriti se sa tako velikim zlom kao što je "KORUPCIJA", koja je kod nas metastazirala u sve pore društva. Iskustva iz drugih posttranzicionih zemalja u okruženju pokazuju da "sistemska korupcija" vodi sve do pojedinih najviših nosioca izvršne vlasti u državi i zato je iskorenje korupcije preduslov ulaska Srbije u Evropsku Uniju.

Sve što je u Srbiji do sada urađeno pokazuje da se kod nas samo vodi samo "verbalna" borba protiv korupcije. Ili je to u cilju predizborne kampanje ili za uši stranih zvaničnika od kojih zavisi naše približavanje Evropskoj Uniji. Jasno je takođe, da bez odlučno izražene političke volje i upotrebljene moći države, "rat protiv korupcije" ne može da se dobije. Za sada, država goni ili preti političkim neistomišljenicima ili onima koji su izgubili u unutarstranačkim bitkama pa završavaju u zatvoru kao „žrtveni jarcí“ koji treba da posluže kao primer neposlušnima u strankama.

Korupcija u Srbiji je nažalost nov "NAČIN ŽIVOTA", priznaju to konačno i političari na vlasti, doduše pritisnuti već pomenutim – predizbornom kampanjom i uslovom Evropske unije, odakle sve glasnije poručuju da su nezadovoljni neispunjenim obećanjima, izražavajući sumnju da je naše društvo uopšte spremno da se sa korupcijom ozbiljno obračuna.

Zanimljivo je mentalitet kod nas u Srbiji: da je to "cinkarenje" i da se "korupcija" uvek percipira kod drugog. Opozicija u borbi za prevlast grmi da su oni na vlasti korumpirani "lopovi". Upiru svi prstom, iako nevinih u ovoj priči nema, jer nikada nismo saznali kako se finansiraju političke partije (ni opozicione ni vladajuće).

Pre mesec dana iz Brisela jasno poručeno da gube strpljenje u iščekivanju ozbiljnih rezultata u borbi protiv korupcije u Srbiji. Evropljani su primera radi uspeli da nagovore hrvatske vlasti da uhapsu bivšeg premijera Ivu Sanadera. Hrvatska bez pritiska verovatno to još ne bi uradila. Od Srbije se očekuje nešto slično...U stvari jasno je poručeno da to mora da bude neko iz vladajuće garniture, da vlast "mora da zaboli"... Takođe, insistiraju na pravosnažnim presudama jer ih stanje u našem pravosuđu izuzetno zabrinjava. Za to vreme ojađeni i sve siromašniji građani sve otvorenije pričaju o "krvopijama" koje im izjedaju bolji život.

Da bi stanovnici Srbije u budućnosti bili zaštićeniji u borbi protiv korupcije, neophodno je doneti Zakon koji će štiti "uzbunjivače". Moraju se zaštititi oni koji prijave korupciju, kao što se moraju kazniti svi oni koji ometaju razotkrivanje tih i takvih krivičnih dela.

U Americi su odavno shvatili da je "uzbunjivanje" (prijava nezakonitih i neetičkih ponašanja) u "srcu demokratije", da je to "demokratija u akciji", te da "uzbunjivači" moraju da budu zaštićeni, zato što su zaštitili državu i građane, poreske obveznike, od pljačke korupcijom. U Americi "uzbunjivaču" po zakonu sleduje 10% od sume koja je predmet korupcije, kao nagrada odnosno materijalni osnov za nastavak egzistencije jer po pravilu dobijaju otkaze u svojim firmama gde su prijavili korupciju.

U Srbiji takav američki model zaštite i obezbeđenja egzistencije "uzbunjivača" nije prihvaćen, čak i u podzakonskom aktu "Pravilnik o zaštiti lica koje prijavi sumnju na korupciju", iza kojeg stoji Agencija za borbu protiv korupcije, tobože jer bi kod nas bilo mnogo zloupotreba i masovnih neosnovanih prijava na korupciju na račun mnogih "častnih i poštenih ljudi" (?!).

U Srbiji postupak izrade nove "Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije" i "Akcionog plana za 2012-2016. godinu" vodi "izvršna vlast", odnosno Ministarstvo pravde, a ne nezavisna državna institucija "Agencija za borbu protiv korupcije", koja po "Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije", račune polaže jedino "zakonodavnoj vlasti" odnosno "Narodnoj skupštini Republike Srbije" (?!).

U Srbiji se odustalo od "hongoškog modela" u borbi protiv korupcije koji se do sada pokazao kao najefikasniji model u svetu (?!) Suština ovog modela u borbi protiv korupcije ogleda se na tri osnovna stuba:

1. ISTRAGA (posebna jedinica koja može da privede i saslušava i sam vrh "izvršne vlasti")
i STRIKTNA PRIMENA ZAKONA (represivne metode)
2. PREVENCIJA, sa ciljem odvracanja od mita i korupcije
3. EDUKACIJA, sa ciljem da se dobije javna podrška od strane građana

U Hong Kongu je 1981. godine osnovana "Nezavisna antikorupcijska komisija" (ICAC) na čelu sa Bertranom de Spevilom, nezavisnim ekspertom za antikorupcijsku strategiju, u vreme kada je Hong Kong bio leglo i bastion korupcije. U to vreme narod u Hong Kongu smatrao je da se korupcija ne može iskoreniti i zato se i ne vredi boriti i izlagati neprijatnostima i opasnostima, a danas 30 godina kasnije u mišljenju naroda u Hong Kongu vlada konsenzus odnosno - **opšta netolerancija prema korupciji**. Poseban tim eksperata u Hong Kongškoj Agenciji se bavio pronalaženjem "rupa u zakonu" i predlozima da se "izmenama i dopunama zakona" ili vladinim uredbama one "zatvore" i ne dozvole korupciju...U Hong Kongu se odvaja 72 miliona dolara godišnje za tamošnju agenciju i to se smatra jednom od najboljih državnih investicija. Hong Kong je danas, 30. godina kasnije, u samom vrhu zemalja gde je korupcija na najmanjoj mogućoj meri.

U Srbiji se strategija u borbi protiv korupcije svodi samo na "prevenciju" i "edukaciju", i to je sadržano u "Nacionalnoj strategiji za borbu protiv korupcije" i u "Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije" ... (?!)

PER SALDO, MI U SRBIJI BILI BISMO NA DOBITKU SAMO AKO OKRENEMO STVAR NAOPAČKE - DA PRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE POSTANE NAŠ NOVI "NAČIN ŽIVOTA", A DA "NEPRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE" BUDE ISTO ŠTO I "SAUČESNIŠTVO".

DA AKO VIDIMO NEZAKONITA I NEETIČKA PONAŠANJA, A ĆUTIMO - TO ZNAČI DA SMO I SAMI PRIHVATILI "ZAKON MAFIJE"!